

ŠentRUPERT

Glasilo krajanov krajevne skupnosti Šentrupert

• LETO: I. / 1 • marec 1999 • Glasilo bo izhajalo štirikrat letno • Za krajan KS Šentrupert brezplačno •

ČASOPISU NA POT

Pred Vami je prva številka našega krajevnega časopisa.

Že nekaj časa smo čutili potrebo po informaciji o tem, kaj se dogaja v našem kraju.

Med nami živi veliko ljudi, ki so se s svojim znanjem, z delom ali načinom življenja že uveljavili, in prav je, da jih spoznamo in o njih izvemo kaj več.

Tudi naša pokrajina, kulturna in zgodovinska dediščina je tako bogata, kot jo le redko srečamo. Žal se tega premalo zavedamo in lepote, ki nas obkrožajo, ne opazimo. Prav zato želimo besedno in slikovno predstaviti bisere našega kraja, a hkrati opozoriti tudi na trnje, ki se je, žal, preveč razbohotilo tudi pri nas.

V naši sredi se pogosto dogodi veliko zanimivega; prirejamo različne prireditve, tekmovanja, praznovanja, o katerih nismo vedno dobro obveščeni, zato bi o tem v našem časopisu radi poročali in tudi tako poskrbeli, da dogodki ne bi bili prehitro pozabljeni.

Pogosto šepa obveščenost tudi na področju dela KS Šentrupert in prav je, da vemo, kakšni so njeni načrti, kajti le tako bomo lahko vsi prispevali k boljšemu sodelovanju in večjemu napredku, ki je temelj naše prihodnosti.

Vsega tega pa, spoštovani sokrajani, brez Vaše pomoči ne bomo zmogli.

Veseli bomo, če boste svoje delo ali dejavnosti društva, v katerem delate, predstavili tudi drugim; veseli bomo tudi vsake pobude, želje ali predloga, kako obogatiti naš časopis, da bi Vam ga še bolj približali.

Svoje prispevke lahko prinesete ali pošljete na KS Šentrupert, s pripisom:
za časopis ŠentRUPERT.

Pa je pomlad prišla...

foto: J. Platiše

PRAV LEPA JE ŠENTRUPERT FARA

O naši fari Šentrupert oziroma naši krajevni skupnosti ni potrebno na široko pisati in jo predstavljati, saj smo že dolgo časa znani po tem, da nam ni vseeno za naš kraj in si ga poskušamo še **izboljšati in olepšati**. To je veljalo za naše predhodnike, upam pa, da bodo to ugotovili tudi naši zanamci.

Krajevni list, ki ga skupaj ustvarjamo, je eden od načinov tega prizadevanja in naj bo najprej namenjen nam, krajanom naše krajevne skupnosti. Prepričan sem o kvalitetni vsebini in mnogih napotkih ter informacijah. Vse skupaj pa nam bo poleg prijetnega branja lahko tudi kaj koristilo. V njem bomo predstavili delo krajanov, številnih aktivnih društev, ustanov, kakor tudi delo krajevne samouprave, to je odborov in sveta krajevne skupnosti.

Nadaljevati tradicijo kvalitetnega dela v krajevni samoupravi smatram za resno in odgovorno dejavnost. Za tako delo je, poleg razumevanja krajanov v celotni krajevni skupnosti, potrebno sodelovanje in razumevanje tudi v odborih in svetu krajevne skupnosti. Prepričan sem, da so člani odborov in sveta krajevne skupnosti pravi in se v celoti zavedajo svoje odgovornosti, hkrati pa so pripravljeni za reševanje skupnih problemov žrtovati svoj prosti čas.

Izkoristil bi priliko in zaželel vsem krajanom krajevne skupnosti Šentrupert, članom krajevne samouprave prijetno, kvalitetno in plodno sodelovanje – s skupnim ciljem še **izboljšati in olepšati** našo skupnost in naše življenje.

Z.K.

Peter Frelih, predsednik sveta krajevne skupnosti Šentrupert

NAPOVEDNIK:

Društva in družine v KS Šentrupert	3
Dediščina župnika Janeza Vidica	4
Pričakovanje velike noči	5
Pisana potica	6
Kulturna dediščina Šentruperta	7
Srečavanja in srečanje	8
Lepo je pri nas	9
80 let Čebelarske družine	11
Kaj je bilo in kaj še bo	12
Naše domačije, naši domovi	14

**SVET KRAJEVNE SKUPNOSTI
ŠENTRUPERT****Svet KS Šentrupert sestavljajo:****predsednik:** Peter Frelih,**podpredsednik:** Peter Kurent,**člani:** Feliks Ahlin, Janez Banič, Branko Bartolj, Jožica Berk, Jure Bizjak, Jože Grm, Dušan Kostanjevec, Pavel Kurent, Jože Lamovšek, Stane Okoren, Peter Pavlin, Tone Rugelj in Bruno Škerjanc.**KOMISIJE IN ODBORI
V KS ŠENTRUPERT:****Komisija za kulturno dejavnost****Predsedstvo sestavljajo:**

Zvonka Krištof, Mirko Simončič in Jože Zupan.

Člani komisije so: Jože Brcar, Ivan Gregorčič, Rupert Gole, Polde Koščak, Zvonka Krištof, Peter Kurent, Marjanca Ogrinc, Jože Ramovš, Polonca Rugelj, Mirko Simončič in Jože Zupan.

Komisija skrbi za poživitev kulturne dejavnosti v kraju, organizira kulturne prireditve, gostovanja gledaliških, folklornih in glasbenih skupin, organizira obisk večjih kulturnih prireditev, sodeluje pri pripravi in izvedbi raznih spominskih svečanosti in izvaja druge naloge, za katere jo zadolži svet KS.

**Komisija za celostni razvoj podeželja
in obnovo vasi - CRPOV****Predsednik:** Tone Gričar,**podpredsednik:** Jože Brcar.**Člani komisije:** Jure Bizjak, Jože Brcar, Franc Frelih, Tone Gričar, Peter Pavlin, Jože Zupan, Drago Sila - *Občina Trebnje* in Tone Zupančič - *Kmetijsko svetovalna služba Trebnje*.

Komisija vodi aktivnosti in se dogovarja za pridobivanje denarnih sredstev. Ob pomoči sredstev CRPOV obnavljamo graščino na Veseli Gori.

Odbor za upravljanje pokopališča**Predsednik:** Alojz Jarc.**Odbor sestavljajo:** Janez Banič st., Jožica Berk, Jože Brcar, Alojz Jarc, Ciril Ravnikar in Zvonka Škarja.

Odbor ima nalogo, da upravlja pokopališče Šentrupert, vzdržuje red na pokopališču, skrbi za redno vzdrževanje pokopališča, objektov in inventarja. Z izvajalcem Pogrebne storitve Novak imamo sklenjeno pogodbo o izvajanju del na pokopališču in v okolici poslovilne vežice (kopanje jam, vzdrževanje pokopališča, košnja okoli vežice).

Statutarna komisija**Predsednik:** Alfonz Tratar.**Komisijo sestavljajo:** Franc Bartolj, Jure Bizjak, Tone Gorenc in Alfonz Tratar.

Komisija ima nalogo, da spremlja spreminjanje zakonodaje Republike Slovenije in z njo usklajuje Statut KS. Spremlja sprejemanje zakonov o lokalni samoupravi v RS in na osnovi sprejetih zakonov ugotavlja možnosti za ustanovitev občine Šentrupert.

Nadzorni odbor**Predsednica:** Marjana Pejovič.**Odbor sestavljajo:** Franc Bartolj, Jože Frelih st., Lojze Gregorčič in Marjana Pejovič.

Nadzorni odbor skladno z zakonodajo pregleduje finančno poslovanje krajevne skupnosti Šentrupert.

Komisija za upravljanje vodovoda**Predsednik:** Polde Koščak.**Komisijo sestavljajo:** Jure Bizjak, Jože Brcar, Stane Gorenc, Jože Grm, Dušan Kostanjevec, Polde Koščak, Stane Okoren, Peter Pavlin, Matevž Ramovš in Vinko Ruperčič.

Komisija skrbi za redno vzdrževanje in obratovanje vseh naprav vodovoda, prizadeva si, da imajo vsi uporabniki stalno zagotovljeno neoporečno vodo. O vseh problemih redno obvešča svet KS in mu predlaga možne rešitve.

Komisija za komunalno urejanje vasi**Predsednik:** Alojz Gregorčič.**Komisijo sestavljajo:** Feliks Ahlin, Janez Banič, Jože Brcar, Ivan Gorenc, Alojz Gregorčič, Pavel Kurent, Peter Kurent, Tone Rugelj, Jože Slapšak in Bruno Škerjanc.

Komisija stalno spremlja vsa komunalna dela v vaseh na območju KS Šentrupert, skrbi za urejanje krajevnih cest, po potrebi naredi ogled pri gradnjah in ugotovitve poroča svetu KS ter predlaga možne rešitve. Komisija je zadolžena tudi za zimsko službo - pluzenje cest. Koordinator za zimsko službo je Tone Rugelj.

V OBČINSKEM SVETU nas zastopata Franc Bartolj in Peter Frelih.

Društva in družine v KS Šentrupert

Ko sem povpraševala, katera društva delujejo v naši KS, sem bila presenečena, saj sem ugotovila, da jih je kar lepo število in po dejavnosti tako različnih, da bi skoraj vsak krajan lahko našel katero, kjer bi uresničil svoje interese. Ker mnogi, tako kot jaz, verjetno ne veste, kje vse bi lahko izrazili svoje znanje in zanimanje, bi vam radi v 1. številki časopisa našli družine in društva, saj nekatera delujejo že celo stoletje, druga pa niso praznovala še niti 1. rojstnega dne. V vsaki naslednji številki časopisa bomo natančneje predstavili po eno društvo; že v tej Čebelarsko družino, ki bo junija praznovala 80-letnico obstoja, v naslednji pa Gasilsko društvo, ki bo v poletnih mesecih praznovalo že svojo 100. obletnico.

Tokrat bomo društva in družine le našli, začeli bomo z najstarejšimi:

Gasilsko društvo deluje že celo stoletje in vsi vemo, kako potrebujemo njegove člane, ko se nam zgodi kakšna nesreča. Predsednik društva je gospod Peter Pavlin. Člani se že pripravljajo na slovesnost, ki jo bodo poleti pripravili ob svojem visokem jubileju.

Čebelarska družina - več o njej lahko preberete v prispevku v tej številki časopisa. Njen predsednik je gospod Peter Kurent.

Lovska družina skrbi za divjad v naših gozdovih, a se ob tem srečuje tudi z mnogimi problemi. Predsednik družine je gospod Franci Kramer.

Turistično društvo organizira zanimive izlete, skrbi za turistično promocijo kraja in pripravlja pohodno pot po obronkih Šentruperta. Njegov predsednik je gospod Bojan Brezovar.

Društvo upokojencev združuje naše starejše krajane, kjer lahko doživijo veliko lepega na skupnih srečanjih, organizirajo izlete, se športno udeležujejo in še marsikaj. Njihov predsednik je gospod Peter Ravnikar.

Rdeči križ je številčno močna organizacija, saj je vanjo včlanjenih kar 346 članov. Je izrazito humanitarne narave,

saj marsikateremu starejšemu ali nesrečnemu polepša kak trenutek. Z Rdečim križem tesno sodeluje osnovna šola. Predsednica je gospa Marija Brezovar.

Društvo (aktiv) kmečkih žena je dejavna skupina, ki organizira koristna predavanja, tečaje, ekskurzije, skrbi za urejene kmetije, dvorišča in podobno. Predsednica je gospa Malči Kostevc.

Kulturno društvo skrbi za kulturno življenje naših krajanov, znotraj društva pa se je začela aktivno udeleževati tudi domača gledališka skupina. Predsednik društva je gospod Peter Kurent.

Športno društvo združuje vse, ki želijo več storiti za svoje telo in zdravje. Vodi ga gospod Marjan Jaklič.

Društvo taroka je bilo registrirano pred petimi leti kot prvo tovrstno društvo v Sloveniji. Predsednik je gospod Tone Rugelj.

Društvo vinogradnikov združuje navdušene vinogradnike, ki jih glede na vinorodno lego naših gričev ni malo. Njihov predsednik je gospod Ivan Vovk.

Pevski zbor vinogradnikov Šentrupert - ob dobrem vinu se rada razlega pesem. Naši vinogradniki so ustanovili svoj pevski zbor pod vodstvom priznanega zborovodje, gospoda Venčeslava Zadravca, predsednik društva pa je gospod Jože Brerar.

Konjeniško društvo - vse več je ljubiteljev konj - teh plemenitih živali, zato ni čudno, da so se organizirali v društvo, katerega predsednik je gospod Ciril Bizjak.

Šahovsko društvo - če si želite bistriti, napenjati možgane in razmišljati - kot nalašč za to je šahovsko društvo, ki ga vodi gospod Vinko Tomažin.

Zmajarsko društvo je za vse, ki bi radi doživeli občutek brezskrbnega letenja in razgleda nad našo čudovito deželo. Vodi ga gospod Anton Peterlin.

Ob tem lepem številu društev in družin se nam je nehote lahko zgodilo, da smo katero prezrli, česar nikakor ne želimo. Če pa je do tega slučajno prišlo, prosimo, da o tem obvestite uredniški odbor in napako bomo popravili takoj v naslednji številki.

G.Š.

DEDIŠČINA ŽUPNIKA JANEZA VIDICA

foto: J. Platiše

Župnik Janez Vidic je več kot petindvajset let preživel med nami, njegova veličina se je kazala v več smereh.

Predvsem je bil to človek s SRCEM. Vsako stvar je temeljito premislil, vedno se je odločal kot ČLOVEK. Bil je odkrit - s svojo odprtostjo je pripomogel, da je bilo župnišče stikališče ljudi različnih prepričanj, a so vedno našli skupni jezik - za vsakogar je imel razumevanje.

Župnik Janez Vidic je bil tudi KRAJAN. Zato je bil povsod tam, kjer so bili ljudje. Enakovredno se je vključeval v življenje kraja in iskreno podprl vsa tista prizadevanja, ki so vodila k napredku kraja. Brez njegovega vpliva marsikatera akcija v kraju ne bi uspela. S ponosom je večkrat govoril, da pred petindvajsetimi leti k mnogim podružnicam niti z motorjem ni mogel priti, zdaj je povsod asfaltna cesta.

Zelo je bil dovteten za KULTURO. Enakovredno se je vključeval v kulturne prireditve v kraju, verski obred je večkrat obogatil s pesmijo strokovnjakov, cerkev je bila središče vrhunskih glasbenih dogodkov, odzival se je na likovna dogajanja in bil iskreno vesel, če je sebe in druge

obogatil z novimi spoznanji.

Življenje mu ni prizanašalo, marsikateri tegobi ni mogel uiti, a je z optimizmom premagoval najhujše težave. Hvala tudi za ta OPTIMIZEM!

Neprecenljiva pa je bila župnikova zavzetost za ohranjanje KULTURNE DEDIŠČINE. Zavedal se je, da ima šentruperska župnija toliko dragocenosti, da bi bilo skrajno neodgovorno prepustiti dediščino zobu časa. Posebno skrb je posvetil več kot petsto let stari gotski cerkvi, poglobljajal se je v umetnostno zgodovino, da je lahko bil enakovreden sogovornik strokovnjakom. Prav z ohranjanjem kulturne dediščine se je župnik Janez Vidic najbolj zapisal v zgodovinski spomin. S kakšno zavzetostjo se je lotil tudi počastitve pomembnih obletic - naj bo 950-letnica Šentruperta 1994. leta in še posebej ob petstoletnici gotske cerkve. Vroč želja, da bi se kaj premaknilo, mu je hkrati daljšala življenje in tudi jemala moči. Njegova zasluga je bila, da je dočakal svoje mesto ljudski slikar in rezbar Anton Postl, župnijska cerkev se je osvetlila, da je postala kot vodnica v nočeh. Marsikatero sliko je otel razpadu in jo dal restavrirati, da bi končno zaživel tudi sakralni muzej. Srčno je želel, da bi lahko za petstoletnico gotske cerkve 1997. leta dočakal monografijo o eni izmed najlepših gotskih cerkva. Dočakal pa je vsaj restavriran kip svetega Ruperta, ki je simbol vse šentruperske fare.

Dosegel je, da se danes vedno bolj zavedamo pomembnosti kulturne dediščine in da je začeto delo treba nadaljevati.

Gospod župnik Mirko Simončič, Vi ste bili izbrani, da nadaljujete delo župnika Janeza Vidica. Kakšni so Vaši načrti?

Najprej želim izraziti veselje, da sem smel nekaj časa živeti in delati ob pokojnem sobratu Janezu, v katerem sem vedno videl prijatelja. Spremljal sem ga v lepih, pa tudi težkih trenutkih. Rad je živel, zato se je z nami veselil vsakega pomembnega dogodka. Njegovo delo želim nadaljevati v upanju, da bi se uresničili tudi vsi skriti načrti in snovanja, ki jih je pokojni sobrat Janez imel v mislih. Za tako obsežno zastavljeno delo na vseh ravneh bo treba pošteno poprijeti,

da bom vreden svojega predhodnika.

Delo v župniji je zelo široko, je kot velika posest, ki ni nikdar obdelana. Ob sodelovanju z različnimi ljudmi želim, da bi še bolj povezal krajanje med seboj.

Cenim korenine naših prednikov, zato mi je kulturna dediščina nadvse dragocena. Vse svoje moči želim uporabiti, da bi to dediščino s skupnimi močmi ohranili.

Ohraniti in krepiti želim vezi z vsemi prijatelji svojega sobrata Janeza. Cenim vsakega človeka in v njem odkrivam neizmerno vrednoto.

Najprej pa bi rad uresničil tisto, kar je že sobrat Janez želel. Pospešeno pripravljam monografijo o cerkvi svetega Ruperta in pričakujem, da bo ob koncu tisočletja izšla v slovenskem in nemškem jeziku.

Seveda pa nas čaka tudi celotna restavracija in obnova križeve kapele na pokopališču, še posebej, ker je v pripravi razglasitev tega bisera neogotike kot kulturnega spomenika.

Vem, da niste nikoli zadovoljni, da bi uresničevali samo tisto, kar so že drugi načrtovali, pač pa želite uresničevati tudi svoje sanje. Kaj želite še spremeniti, dopolniti, urediti?

Res je, veliko premišlujem, kaj bo še potrebno storiti, da bi bili krajanje med seboj še bolj povezani, da bi se počutili srečnejše, da bi začutili, na kako lepem koščku slovenske zemlje živimo, saj nas obdaja toliko čudovitih naravnih in kulturnih lepote.

Če se ustavim pri konkretnih stvareh, je to najprej župnijska cerkev svetega Ruperta. V tem letu pospešeno nadaljujemo obnovo: restavracija gotskih oken - doslej smo jih uokvirili in začasno zasteklili, nato bo treba restavrirati okenske stebričke in krogovičja na 12 metrih višine, končno pa bo na vrsti še dokončna zasteklitev.

Potrebno bo urediti tlake okoli cerkve, restavrirati klopi s talnim ogrevanjem, temu pa naj bi sledila sanacija in utrjevanje zidov velike ladje, pa tudi tretji in četrti del zvonika.

Ob vsem tem sanjam še o čudovito urejenem šentruperskem trgu, ki bo le tako vreden svojega bisera.

Na podružnični cerkvi na Veseli Gori, našem baročnem biseru, nadaljujemo z akcijo leta: obnova drugega zvonika, ob tem pa bi želel obnoviti celotno ostrešje obeh kupol ter sanirati drenažo okoli cerkve in utrjevanje zidov in nato še ureditev fasade.

Vem, da je veliko načrtov, a prepričan sem, da bomo s skupnimi močmi uspeli uresničiti naša dela, ter rasli kot vredni potomci tu živčih dobrih ljudi.

Če bomo nadaljevali, kar je začel župnik Janez Vidic, bomo tako najlepše izkazali spoštovanje do vsega, kar je ustvaril za naš Šentrupert, in potrdili, da v naših srcih ne bo pozabljen.

J.Z.

PRIČAKOVANJE VELIKE NOČI PRI NAŠIH PREDNIKI

Na pustni torek se je začelo!

Zvečer so pripravili bogato večerjo, kar je ostalo krofov in flancatov, so zavili v platnen prt in obesili pod strop. Za veliko noč so to najprej jedli - v postu so jedli bolj lahko hrano - v pripravljanju na pomlad, da so bili pripravljene na delo.

Potem je prišla cvetna nedelja in z njo veliki teden. Treba je bilo narediti raglje, da so šli na veliki četrtek v cerkev. Tam so ob deveti uri zvečer zavezali zvonove in začeli otroci ragljati s temi ragljami. V soboto ob deveti uri zvečer pa je začelo spet zvoniti. Ko se je zopet oglasil zvon, so padli na kolena in poljubili zemljo. Sledil je blagoslov ognja. Gobo, ki raste po drevju, so skrbno pripravili. Po kratki ceremoniji pred cerkvijo so odnesli fantje ogenj v vsako hišo. Za darilo so dobili pirhe, ki so jih potem na velikonočni ponedeljek sekali in se ob tem imenitno zabavali.

Velika sobota. Gospodinja je pripravila jerbas; noter je naložila: pirhe - kaplje krvi, hren - žebli, klobase - vrvi, meso in veliko pogačo in vse to pokrila s prazničnim prtom, na katerem je bila podoba jagnjeta.

Na veliko nedeljo so ob štirih zjutraj začeli s pritrkavanjem in z možnarji. Možnar se je pri nas ohranil in je star preko dvesto let. Potem so šli k slovesnosti v cerkev. Ko so se vrnili, se je zbrala vsa družina. Oče je narezal dobrote iz jerbasa, preden pa so začeli jesti, so blagoslovili dom in polje ter zraven govorili: "Bog nam daj in ohrani sad zemlje." - Na ta dan so bili vedno vsi doma.

Tako je obudila spomin na veliko noč nekdanja gospa Kristina Majcen iz Drage - kako pa danes, gospod župnik Mirko Simončič?

Vse, kar so predniki ohranili navad in običajev, jim je bilo sredstvo, da so v globini srca zaživeli novo življenje, vsak dan znova, ko so si iskreno drug drugemu znali pogledati v oči in brez obotavljanja tudi ponuditi roko v pomoč.

Res je nekaj čudovitega, ko človek res postaja človek. Potem je več sreče in le-ta prerodi posameznika in vso družbo. Za nas kristjane je velika noč praznik, na katerem temelji naša sreča, ta pa mora biti nalezljiva do take mere, da jo more uživati tudi moj bližnji, saj drži, kar pravi pesnik: "Srečen ni, kdor srečo uživa sam."

PISANA POTICA

Pred nami so velikonočni prazniki. Že od nekdaj so gospodinje želele poleg tradicionalnih velikonočnih jedi svojim domačim pripraviti kaj posebnega. Gospodinja Zinka Gorenc s Hrastnega svetuje, da pripravimo pisano potico, ki je zanimiva po videzu in je še posebno slastna.

Iz naslednjih sestavin pripravimo testo:

1 kg moke
15 dag sladkorja
2 dag soli
5 dag kvasa
20 dag masla ali margarine
6 rumenjakov
5 dcl mleka
vanilijev sladkor,
rum in limonina lupina

Vse sestavine (s kvasom vred) zmešamo v moki, ki ji dodamo mleko. Pazimo, da kvas in sol ne prideta neposredno skupaj. Ko testo zamesimo, mora 20 minut počivati, da vzhaja. Iz naštetih sestavin pripravimo nadev, ki mora biti tako gost, da se testo ne bo sesedlo.

Za orehov nadev potrebujemo:

30 dag orehov
vroče mleko, s katerim poparimo orehe
10 dag sladkorja
10 dag krušnih drobtin
5 dag rozin
1 naribano jabolko
3 žlice marmelade
nastrgana limonina lupina
1 beljak

Za rožičev ali makov nadev potrebujemo:

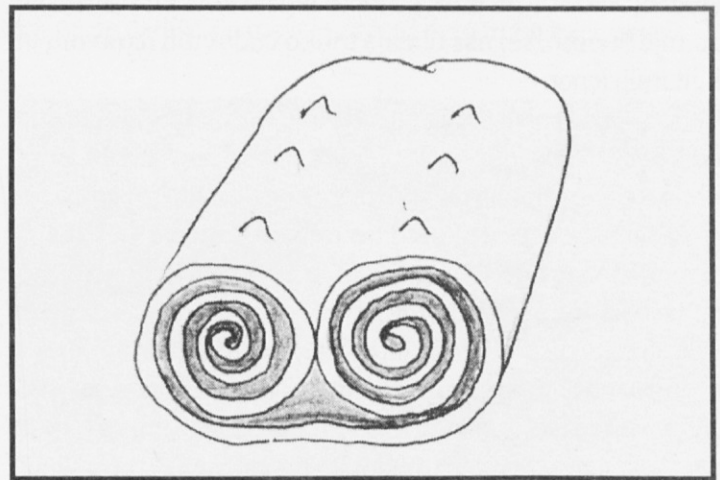
40 dag mletih rožičev ali mletega maka
vroče mleko, s katerim poparimo rožiče ali mak
15 dag sladkorja
5 dag masla
2 beljaka

Nato testo razvaljamo in ga namažemo z nadevom, in sicer od enega konca proti sredini z orehovim, preostalo polovico pa namažemo z makovim, rožičevim ali drugim nadevom. Testo z obeh strani zvijemo proti sredini; tako dobimo dva zvitka, ki ju položimo v pomaščen pekač in ponovno pustimo, da dobro vzhajata. Vzhajana nekajkrat prebodemo in namažemo z rumenjacom, pomešanim z nekaj kapljicami vode. Pekač s testom položimo v pečico, ki je na začetku ogreta na 220°C, proti koncu pečenja pa na 180°C, in pečemo eno uro. Lahko pa potico spečemo tudi v krušni peči, če je taka gospodinja, kot je Zinka, večša peke.

Ko je potica pečena, jo previdno zvrnemo iz pekača in jo posujemo s sladkorno moko.

Odlična kuharica Zinka želi, da bi priprava potice vsem dobro uspela, saj boste z njo razveselili in posladkali svoje domače.

Z.K.

Potica se zvije z obeh strani

Spoštovani krajanj,
v Vašem glasilu ŠentRUPERT, lahko tudi
oglašujete. Vse nadaljnje informacije
dobite na telefonski številki (068) 40 106
(pisarna KS Šentrupert).

KULTURNA DEDIŠČINA ŠENTRUPERTA

ŠKRLJEVO

Komur je bilo dano, da je otroštvo preživeljal v naši dolini, temu so se predstave o preteklih časih nezamenljivo povezale z lastnostmi tega kraja, z njegovo pokrajinsko podobo in s številnimi spomeniki vseh vrst, ki ohranjeni ali spremenjeni živijo v našem vsakdanjem okolju in se njih žlahtnosti vse premalo zavedamo. Pred drugo svetovno vojno rojeni se še gótovo spominjajo starega Škrljevega in njegovih častitljivih domov, poslikanih s freskami, ki so močno spominjale na tiste iz cerkvene notranjščine na Veseli Gori. Spominjali se bodo malih kašč na "kurjih nožkah" v tej vasi. Spominjali pa se bodo morda tudi druge znamenitosti Škrljevega, gospe Podobnikove, lastnice gradu Škrljevo. Bolj kot graščakinja je bila zame oseba iz pravljic, morda kar čarovnica. Njena sloka, koščena, v črno odeta postava s črnim klobukom na glavi je uporno ubirala pot od doma do Šentruperta s svojo neločljivo palico. Ob srečanjih je zakročila ta samotna in verjetno nekoliko čudaška starka s srebrno okovano palico in zastavljala pozdravna vprašanja: "Dober dan, a ste hohste cufridn?" Z enakim vprašanjem nas je doma ogovarjal ata po kosilih, kadar so bila ta nedvoumno po našem okusu.

Vas in grad Škrljevo in seveda Šentrupert s svojo cerkvijo živijo v naši zavesti čudno pomešani z miti okrog "kneginje Heme" in z zgodovinskimi dejstvi, pa tudi z vsemi tistimi vprašanji, ki nemara ne bodo nikdar dovolj pojasnjena ali odgovorjena.

Prav zgodba okrog Škrljevega in Šentruperta se na podlagi listinskih pričevanj začne z enajstim stoletjem. Po uspešnem zaključku madžarskih vdorov (zmaga na Leškem polju

10. VI. 955) je bilo treba naša ozemlja na novo organizirati - politično, gospodarsko in cerkveno. Območje Mirnske doline je predstavljalo južni del Savinjske krajine, ki je segala (do leta 1035) preko Save do zgornje in srednje Krke. Mož grofice Eme (iz koroškega rodu Breško-Seliških) je bil savinjski krajišnik Viljem I., ki naj bi kot sedež posesti v Mirnski dolini določil Škrljevo. Po smrti moža (1015) in obeh sinov (1035) je grofica Ema vsa svoja bogata posestva namenila cerkvi, posest v Mirnski dolini pa posebej cerkvi in ženskemu samostanu na Krki na Koroškem (1044), kjer je kot redovnica umrla leta 1045. Samostan so kmalu razpustili, s pomočjo dediščine iz darovnice grofice Eme pa ustanovili krško škofijo (1072).

Nedvomno je Ema bogato obdarila tudi cerkev sv. Ruperta in tako ustvarila materialno podlago za ustanovitev šentruperske prafare (1044). Njen cerkveni predstojnik in tudi fevdni gospod, ki je užival pravice tako po cerkvenem kot po fevdnem pravu, je bil oglejski patriarh. Vsa druga posest iz darovnice grofice Eme je pripadala krškim škofom, ki so bili fevdni gospodje močne zemljiške posesti v tej dolini. Upravljali so jo s pomočjo gradnikov, ki so prebivali na sedežih posesti.

Grad v Škrljevem je bil v zgodnejšem času eden pomembnejših središč krške posesti, če sodimo po dogodku, ki je bil listninsko izpričan l 163. Takrat sta bila cerkev sv. Ruperta (župnik Weriand) in grad Škrljevo (gradnik Majnard) prizorišče sijajnega dogodka, kapiteljskega shoda pod vodstvom oglejskega patriarha. Zbrali so se in s svojo navzočnostjo podpisali na listini poleg patriarha še škofje iz Benečije in Trsta, prošti in dekani, opati in župniki ter vrsta uglednih posvetnih gospodov.

Šentruperska župnija je bila med najbolj imovitimi na Dolenjskem, kar lahko listninsko preverjamo po seznamih papeške desetine (1296 in 1370), kjer je razviden delež te župnije ob šentviški (22 in 20 mark) na prvih mestih.

V naslednjih stoletjih je za razvoj kraja, vasi in cerkve v Šentrupertu postal pomembnejši dejavnik prafara oziroma župnija Šentrupert kot pa posest krške škofije, ki so jo v 16. in 17. stoletju odprodajali. Težišče razvoja posesti krške škofije se je že veliko pred tem začelo prenašati iz Škrljevega na druge plemiške družine, nove upravljalce in na nova središča (na primer Gorenji in Spodnji Mokronog, Mirna), Šentrupert pa je dosegel enega svojih viškov pod patronatom celjskih grofov od konca 14. stoletja naprej. To pa je že druga zgodba.

Majda Frelih Ribič,
umetnostna zgodovinarica

Škrljevo, kot je bilo vrisano v starih katastrih

SREČAVANJA IN SREČANJE

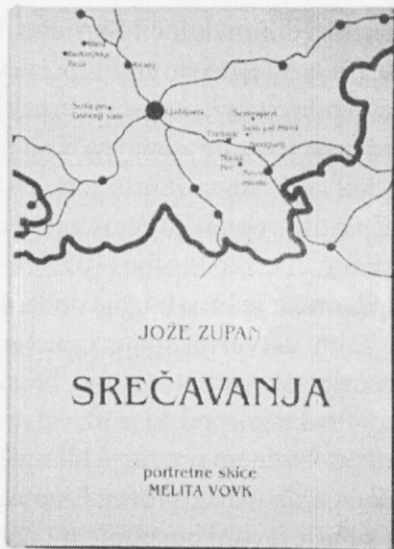
Konec lanskega leta je ob šestdesetletnici našega ravnatelja, prof. Jožeta Zupana, pri založbi Karantanija izšel njegov knjižni p r v e n e c SREČAVANJA, ki ga je s portretnimi risbami obogatila akademska slikarka Melita Vovk.

Kot dolgoletni profesor in ravnatelj osnovne šole, svoje delo je v Šentrupertu začel pred dobrimi osemtridesetimi leti, se je srečeval s številnimi osebnostmi ne samo iz domačega kraja, ampak tudi iz širšega slovenskega okolja. Osebe, ki so se mu še posebno vtisnile v dušo, je predstavil v knjigi. Tako je nastala zbirka sedemindvajsetih portretov, spletenih v venček prijetnih pogovorov in avtorjevega doživljanja teh ljudi. V portretih pa ni predstavil samo življenja in dela svojih sogovornikov, ampak se posredno nizajo tudi pogledi in osebnostne poteze avtorja, ki ga poznamo kot človeka, izjemno občutljivega za doživljanje drobnih vsakdanjih lepot in hkrati dobrega poznavalca življenja, predvsem pa velikega ljubitelja, občudovalca in soustvarjalca umetnosti.

Avtor nam besedno portretira različne osebnosti: umetnike besednega in likovnega izražanja, družbeno in pedagoško delavko, športnika, vinogradnika, univerzitetnega profesorja, arhitekta, župnika in študenta.

Njegovi junaki pa niso zanimivi le po poklicni raznolikosti, avtor jih je namreč razdelil v poglavja po tem, od kod so. Za nas je še posebno zanimivo poglavje PO UDOMAČENI DOLINI, v katerem nam predstavi ljudi, ki so iz našega kraja in jih vsi poznamo.

Objavljamo odlomek pogovora z mladim arhitektom RUPERTOM GOLETOM, letošnjim Prešernovim nagrajencem za diplomsko delo, nekdanjim učencem naše osnovne šole, ki ga je avtor, njegov nekdanji učitelj, predstavil z velikim spoštovanjem, saj je njegovo grafično oblikovanje že zaznamovalo podobo šole, v zadnjem času pa tudi podobo kraja.

RUPERT GOLE: GRADOVI NA TLEH

Spoštljiv odnos do vsega preteklega izražaš tudi pri urejanju domačije na Malem Cirkniku - predstavi nam, prosim, svoje poglede!

Domačija leži na izjemno lepi lokaciji. Lepoto svojega doma navadno človek odkrije, ko mora dom zapustiti in se le občasno vrača. Tako je bilo tudi z mano. Kadarkoli sem iz Ljubljane prihajal domov, sem občudoval lepoto pokrajine, ki nas obdaja.

Poleg vseh drugih obveznosti navadno ostane za urejanje domačije malo časa - vsi poznamo tisto zgodbo o kovačevi kobili - tako je tudi pri nas. Vseeno pa kar napredujemo. V zadnjem letu je bil storjen bistven korak naprej, saj sem izdelal vizualizacijo domačije v prihodnosti; na tej osnovi je bilo nekaj del že izvedenih. Trenutno je na domačiji še nekaj živali, za katere skrbi mama, ki je po stečaju podjetja, v katerem je bila zaposlena, ostala doma.

Ne moremo si zatiskati oči pred dejstvom, da so skoraj vse male kmetije v obstoječem sistemu obsojene na bolj ali manj boleč propad. O kakršnem koli dobičku iz kmetijske proizvodnje na malih hribovskih kmetijah je nemogoče govoriti. Živimo v tržno usmerjeni družbi, kjer se preživi le, če po konkurenčnih cenah ponujaš najboljšo kvaliteto, pa naj bo to blago ali pa storitev. Konkurenčne cene pa se pri blagu dosega le z visoko produktivnostjo ter nizkimi proizvodnimi stroški, kar pa je pri naravi dela na hribovski kmetiji nemogoče doseči. O teh rečeh bi lahko še veliko modrovali, vendar bi na koncu spoznali, da je potrebno nekaj prodajati, kar je v okviru naših zmožnosti, kar trg potrebuje in kar dosega takšno ceno, da bo celotna zadeva rentabilna. V tem primeru so v prednosti storitve, kjer navadno prinesejo s sabo manjše materialne stroške.

S temi izhodišči sem zasnoval vizijo o ustanovitvi podeželskega izobraževalnega centra na naši domačiji. Predmet trženja je znanje. Znanje, ki ga imam sam, znanje, ki bi ga posredovali moji kolegi iz stroke ter vseh mogočih zanimivih področij. V današnjih časih je znanje največji kapital za življenje. Vlaganja v znanje v svetovnem merilu so neprestano v strmem porastu. To so dejstva, ki jih ni mogoče zanikati, še posebej, če poznamo, kakšne so usmeritve na zahodu, saj so še vedno dosegle tudi nas. Ob vsem tem pa ne pomeni, da bo naša domačija izgubila identiteto podeželske arhitekture. Prav nasprotno. Na samo oblikovanje zelo pazim. Poskušam omiliti ali odpraviti napake, ki so bile storjene v preteklosti, vse novo pa se premišljeno snuje, upošteva kontekst podeželskega stavbarstva. Zavedam se, da je vizija velikopotezna, vendar menim, da stojim dovolj na realnih tleh - prepričan sem, da je ideja dovolj močna za preživetje in uspeh.

Z. K. *Torej: Gradovi na tleh?*

Vsekakor.

LEPO JE PRI NAS

Rada živim v vasi Vrh, ker tam ne vozi veliko avtomobilov in ker imajo sosedovi kmetijo in mucke, s katerimi se lahko igram.

Tjaša Bracar, 2. razred

Vesel sem v vasi Šentrupert, ker vsak dan na sosedovem travniku vidim lepe konje, ki rezgetajo. Vesel sem tudi zato, ker lahko igram košarko. V mestu je ne bi mogel igrati.

Tjaž Brezovar, 2. razred

V naši vasi Bistrica je zelo lepo. Vesela sem med vikendom, ker lahko grem zvečer v našo pekarno. Tam pečejo dober Martinov kruh. Imamo tudi mlin, kjer šumijo stroji.

Urša Grebenc, 2. razred

V vasi Kamnje je zelo lepo. Všeč mi je, ker se lahko zunaj igram z žogo in drugimi igračami in tudi našega psa lahko peljem na sprehod. Vsega tega se v mestu ne da početi brez skrbi.

Anže Mikec, 2. razred

Srečna sem v vasi Vrh. Naša hiša stoji na hribčku. Včasih grem na balkon z violino. Takrat violina lepše zveni in se sliši daleč naokrog. Če bi živela v mestu, ne bi smela igrati violine, ker bi se sosedje pritoževali.

Tanja Udovč, 2. razred

V vasi Kamnje rada živim zato, ker če stopim na vrt, vidim drevesa, travnike, cvetice in tudi kakšno žival. S sestrico Irencu se lahko igra na pesku, z bratom Tomažem pa se lahko brez skrbi voziva s kolesom. Vsi pa radi delamo na kmetiji.

Nina Bartolj, 3. razred

V vasi Šentrupert sem rad, ker mimo nas teče potoček in se tam poleti z bratom in s sestrico lahko igramo. S seboj pa vsakič vzamemo brisačo. Ob potoku zakurimo. Če pa postanemo lačni, si spečemo koruzo.

David Bracar, 3. razred

V vasi Vrh rada živim, ker blizu živita moja babica in dedek, ki imata na vrtu veliko dreves, po katerih rada plezam.

Tanja Krajšek, 3. razred

Meni je lepo v vasi Kamnje, ker imamo ob hiši veliko prostora in smo lahko postavili velik bazen. V njem se kopam s sestrico, ko so lepi vroči in sončni dnevi.

Barbi Lamovšek, 3. razred

Rada sem v vasi Okrog na hribu Okrog, kjer se vidi daleč naokrog. Najdlje se vidi Kum in na Gorjance. Včasih me prime, da bi vse to, kar je okrog mene, narisala na list, ker je tako lepo.

Katja Pal, 3. razred

Dobro se počutim v vasi Šentrupert. Ker živim na kmetiji, uživam v poletni košnji na travniku za hišo. Rad pasem tudi ovce in koze.

Nejc Ribič, 3. razred

V vasi Hrastno je lepo živeti, ker imamo v jeseni trgategv. Takrat pride k nam v vinograd veliko ljudi, med njimi tudi otroci. Z njimi se igram in uživam v zobanju grozdja.

Martina Gorenc, 4. razred

V vasi Kamnje rada živim, ker imamo pri nas doma nasad jagod. Spomladi pulim plevel, poleti pa se jagod do sitega najem. Takrat pridejo tudi moji sorodniki in pomagajo obirati jagode, ob tem pa je še zabavno.

Petra Ramovš, 4. razred

V vasi Okrog je v cerkvi svete Barbare vsako leto žegnanje. Po maši se vsi zberejo pred cerkvijo in otroci včasih delimo tudi piškote. Na kmetiji imamo tri konje, zato jih lahko tudi jaham.

Karmen Končina, 5. raz.

Lepo mi je v vasi Zaloka. Kadar grem k prijateljici Sandri, greva k cerkvi svete Neže. Včasih potegneva za vrv, da zazvoni. Od svete Neže se vidi veliko hribov, med njimi tudi Snežnik.

Dani Ahlin, 6. razred

V vasi Ravnik rada živim, ker je blizu nas Škrljevski grad, pod njim pa na travniku vsako leto cvete veliko zvončkov. Ko grem spomladi domov iz šole, grem na travnik in jih veliko nabere.

Irena Škarja, 6. razred

V Šentrupertu mi je všeč, ker je okolica posejana z grički. Na enem izmed teh gričkov, na Zaloki, ima naša družina vikend. Tam lahko po mili volji hodim po gozdu in občudujem in opazujem živali. Jeseni pa tam zelo rada nabiram gobe in kostanj.

Teja Brezovar, 7. razred

**Člani novinarskega krožka na Osnovni šoli
dr. Pavla Lunačka, mentorica Danica Zupan.**

VINOGRADNIŠKA OPRAVILA V SPOMLADANSKEM ČASU

Letošnja zima je dodobra pokazala svoje zobe, vendar pa v vinogradu ni pustila posebne škode, saj prave zimske pozebe ni bilo.

Katera so najpomembnejša opravila, ki jih mora dober vinogradnik opraviti, nam je povedal Ivan Gorenc, ki z ljubeznijo skrbi za velik vinograd na Hrastnem.

Ivan pravi, da mora vinogradnik že zimski čas, kadar seveda ni preveč snega, izkoristiti zlasti za pripravo materiala, ki je potreben v vinogradu.

Pripraviti je potrebno kolje in pregledati, če so betonski stebrički, ki so nadomestili kostonjeve stebre, na svojem mestu. Gospodar mora pregledati tudi trto in ugotoviti, če je katera odmrla in se posušila, da priskrbi druge, ki jih mora najpozneje do konca aprila posaditi v dobro pripravljeno zemljo. Po sv. Valentinu, ki ima ključ od korenin, torej po 14. februarju, prično pri Deželanovih, kot se reče Gorenčevim po domače, z rezjo vinske trte. Gospodar Ivan pravi, da lahko vinska trta zaradi prezgodnjega rezanja pozebe, zato s tem delom ni dobro pričeti prezgodaj.

Da Ivan delo v vinogradu opravlja z veliko ljubeznijo, povedo tudi njegove besede: "Vinska trta je kot odprta knjiga. Vsaka ima svojo zgodbo in tako je tudi s trto – vsaka je drugačna, in zato zahteva posebno skrb in način dela, ki ga osvojiš šele z dolgoletnimi izkušnjami."

Tudi rezanja vinske trte se Ivan loti skrbno; tako pri šparonu pusti od osem do dvanajst očes, pri rezniku pa tri do štiri očesa.

Ko je trta obrezana, je z nje potrebno očistiti še staro lubje. Kam pa z rezino? Sodobni vinoradniki rezino mulčijo, ker s tem izboljšujejo kvaliteto zemlje, vendar jo pri Deželanovih poberejo na kupčke, ki jih povežejo oz. naredijo "pušeljčke". Te uporabijo za kurjenje v krušni peči, kadar Ivanova mama peče različne vrste kruha.

Naslednje opravilo, ki ga je potrebno opraviti v vinogradu, je "špičenje kolja", nato trto "nakolimo" in jo z "bekovimi šibicami" privežemo.

V vinogradu je potrebno opraviti še eno najtežjih spomladanskih del, ki pa ga imajo mnogi vinogradniki še posebno radi, to je kopanje. Da je to opravilo kmalu opravljeno, pridejo k Deželanovim na pomoč številni sorodniki in drugi vaščani. Že med delom se pogosto po goricah razlega pesem in ukanje.

Veselo druženje se ponavadi nadaljuje še pozno v noč, seveda ob domači hrani in dobri kapljici.

Konec aprila ali v začetku maja, ko se začne vegetacija in iz očes vzbrstijo prvi lističi, je potrebno opraviti prvo škropljenje. Naš vinogradnik največkrat za to uporabi žvepleno apneno brozgo, ki jo skuha doma.

V času vegetacije, do sredine maja, še vedno grozi spomladanska pozeba, ki je lahko hujša, kot je toča. Sodoben vinogradnik finančno škodo ublaži, če vinograd zavaruje pri zavarovalnici, kot je letos storil tudi Ivan. Vendar žalosti, ki jo vinogradnik doživlja ob pogledu na prizadeto vinsko trto, ne more nihče ublažiti, kajti delo in trud vinogradnika, ki se seveda ne konča že s spomladanskimi opravili, ne bo poplačano z dobro vinsko kapljico.

Z. K.

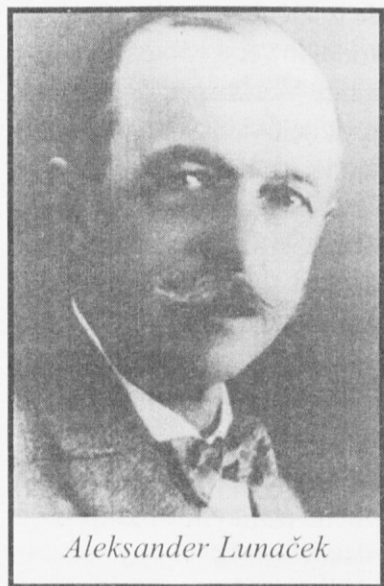
Deželanova zidanica
Foto: J. Platiše

80 let

Čebelarске družine

Šentrupert - Mirna

Čebelarska družina Šentrupert - Mirna bo letos junija praznovala 80-letnico svojega delovanja in druženja. S svojim delom nadaljuje bogato tradicijo čebelarstva v Mirnski dolini, ki jo je začel pred 233 leti na Lanšprežu eden najpomembnejših slovenskih čebelarjev Peter Pavel Glavar. Po Glavarjevi smrti je čebelarstvo pri nas počasi zamiralo, dokler ni v tem stoletju njegovo delo ponovno

Aleksander Lunaček

oživel in nadaljeval takratni šentruperski nadučitelj - Aleksander Lunaček, ki je na šolskem dvorišču zgradil čebelnjak z 20 panji. Učence je 30 let poučeval in uvajal v čebelarstvo. Z velikim veseljem je svoje bogate izkušnje posredoval drugim čebelarjem in iz tega se je leta 1919 porodila ideja o čebelarski podružnici Šentrupert - Mokronog, ki se je uresničila junija

istega leta. Prvi predsednik čebelarske družine je postal prav gospod Lunaček, ki jo je vodil skoraj do svoje smrti, tajnik pa je bil Maks Kurent st.

Čebelarska družina neprekinjeno deluje še danes in v vseh teh letih je imela lepo število članov in dobrih čebelarjev, med katerimi so najbolj znani: Aleksander Lunaček, Maks Kurent, Aleksander Ravnikar, Tomaž Prijatelj, Adolf Mandelj, Franc Zupančič, Polde Lesar, Ivan Bakan (nekdanji župnik v Šentrupertu) in mnogi drugi.

Danes Čebelarska družina Šentrupert - Mirna deluje v okviru Čebelarskega društva Trebnje, kjer so še 4 družine - Trebnje, Mokronog, Trebelno in Veliki Gaber. V občini pa imamo tudi 4 čebelarske krožke, enega od teh v Šentrupertu, kjer znanje o čebelah in čebelarstvu učenci praktično pridobivajo ob čebelji družini v obnovljenem šolskem čebelnjaku pod strokovnim mentorstvom učiteljice Jožice Gole.

Vsi čebelarji Slovenije pa so povezani v Zvezo čebelarskih društev Slovenije, katere predsednik je gospod Lojze Peterle.

Sedanji predsednik Čebelarske družine Šentrupert - Mirna je gospod Peter Kurent, tajnica pa gospa Malči Mandelj.

Družina šteje 33 članov, ki imajo skupaj več kot 420 panjev čebel. V vsakem panju je od 60 000 do 80 000 čebel in vsak panj da letno 6 do 7 kg medu, kar pomeni, da v naši bližnji okolici natočimo letno okrog 3000 litrov medu. Vsi člani so ljubiteljski čebelarji, ki se pri svojem delu ravnajo, kot zahteva stroka in ustrezni predpisi. Redno skrbijo za veterinarske preglede in pred prodajo oddajajo med na pregled na Kmetijski inštitut, kjer ugotavljajo sestavine in kvaliteto medu. Večino medu proda vsak sam, nekateri sklenejo pogodbo z Medexom, ki odkupi presežke. Za ceno medu pa so že od nekdaj rekli, da liter medu stane toliko kot liter žganja - kaj je slajše in bolj zdravo, pa naj presodi vsak sam.

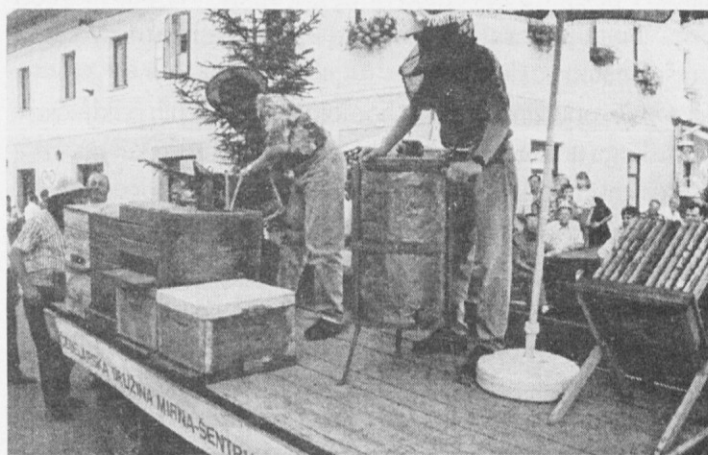
Člani Čebelarske družine se povezujejo med seboj iz več razlogov. Najpomembnejša je izmenjava izkušenj in znanja s področja čebelarstva, posvetovanje s kolegi, predvsem pa skrbijo za pravočasno odkrivanje in zdravljenje čebeljih bolezni, ki bi ob prepoznavnem odkritju lahko pomorile cele čebelje družine. Najhujši sta čebelja varoza, ki jo povzroča zajedalec, ki čebelam spiže kri, ter čebelja gniloba. Skrbijo seveda tudi za vzrejo novih matic ter razmnoževanje čebel, saj je čebelja življenjska doba kratka, lahko tudi samo eno leto.

Ob strokovnem delu pa člani Čebelarske družine skrbijo tudi za ohranjanje spomenikov in tradicije iz preteklosti. Tako so sodelovali pri obnovitvi Lunačkovega čebelnjaka pri šoli, uredili spominsko sobo, posvečeno Petru Pavlu Glavarju v Kmečkem muzeju na Veseli Gori, obnavljajo objekt na Lanšprežu pri Mirni, kjer počiva Peter Pavel Glavar. Skrbijo tudi za družabno življenje, saj za člane organizirajo skupne izlete.

Ker letos praznujejo visoko obletnico obstoja in delovanja, se že pripravljajo na proslavo, ki bo junija v Kulturnem domu Šentrupert.

Ob tem častitljivem jubileju našim čebelarjem želimo, da bi še naprej ohranjali to čudovito in dolgoletno tradicijo naših krajev ter natočili veliko najslajšega medu.

G. Š.

Predstavitev čebelarjev na kmečkem prazniku

KAJ JE BILO IN KAJ ŠE BO...

KLJUČAVNIČARSTVU BARTOLJ PODELJEN CERTIFIKAT KAKOVOSTI ISO 9001 IN CERTIFIKAT HOMOLOGACIJE VLEČNIH PRIKLJUČKOV NEMŠKEGA PODJETJA KBA

Lastnik obrtne delavnice Ključavničarstvo Bartolj z Vrha je na slovesni prireditvi, ki je bila 4. decembra 1998, prejel kar dva certifikata, ki potrjujeta kvalitetno delo, po katerem so izdelki iz te delavnice že dolgo znani.

Certifikat ISO 9001 je Marijanu Bartolju podelila predstavnica s Slovenskega inštituta za kakovost in meroslovje v Ljubljani, gospa Danica Šprajcar, ki je ob tem dejala: "Njegov sistem kakovosti izpolnjuje visoke standarde ISO 9001. Izdelava več kot dvesto različnih vlečnih priključkov, ambiciozno zastavljeni cilji, sodelovanje s pomembnimi proizvajalci avtomobilov in z drugimi kažejo, da se v podjetju zavedajo nujnosti slediti razvoju v svoji dejavnosti in hkrati stremeti za kakovostne proizvode in takšen način poslovanja."

Evropsko priznani certifikat homologacije vlečnih priključkov nemškega urada KBA pa je Marijanu Bartolju, kot prvemu v Sloveniji, podelil gost iz Nemčije, gospod Horst Wetzel, ki je lastniku s pohvalnimi in spodbudnimi besedami čestital ob uspehu.

Slovesnosti so se udeležili številni poslovni partnerji, delavci in prijatelji, ki spoštujejo in cenijo delo skromnega, a uspešnega podjetnika, ter mu zaželeli še veliko uspeha pri delu in v zasebnem življenju.

Z. K.

PRAZNIČNI DECEMBER

Mesec december je bil bogat s praznovanjem. Začelo se je z miklavževanjem v župnišču in končalo z dedkom Mrazom v šoli. Društvo TAROK je imelo svoje srečanje ponovno v gostilni Jaklič. Tekmovanje je postalo že tradicionalno, saj je privabilo veliko število igralcev taroka. Poseben praznik je bil BOŽIČNI KONCERT v Kulturnem domu Šentrupert. Na njem so nastopili instrumentalisti iz Glasbene šole Trebnje, sodeloval je Otroški pevski zbor Osnovne šole dr. Pavla Lunačka, ki ga vodi prof. Tatjana Mihelčič Gregorčič. Le-ta je bila tudi organizatorka koncerta.

J.Z.

KOLEDNIKI

Že drugo leto zapored so naše božične praznike polepšali koledniki. Star slovenski narodni in verski običaj je v naši župniji dobil zelo pozitiven odnos. Več kot petdeset otrok si je v dneh pred božičem pridno izdelovalo zlate kraljevske krone in druge potrebne rekvizite, z navdušenjem pa so se naučili tudi kratko, skoraj sto let staro kolednico. Ob spremstvu župnika Mirka, kaplanov in sester katehistinj nam je uspelo prinesiti blagoslov in vonj kadila v vsako hišo naše župnije, pa naj je bila še tako oddaljena.

Denarne prispevke, ki smo jih zbrali, smo namenili naši rojakinji, sestri Zvonki Mikec, ki v daljni Angoli gradi šolo za tamkajšnje otroke. Koledniško akcijo smo zaključili na praznik treh kraljev s sveto mašo in z blagoslovom cerkvenih jaslic, ki smo jih letos simbolično postavili v okolje naše župnije.

Sandi Osojnik

UPRIZORITEV IGRE A. T. LINHARTA : ŽUPANOVA MICKA

Za nas, krajane, je bil letošnji kulturni praznik še posebno slovesen. Po mnogih letih so zopet zaživele odrske deske lani obnovljenega kulturnega doma. Skupina mladih, z veseljem do igranja, se je v lanskem decembru začela pripravljati na uprizoritev Linhartove Županove Micke, ki je pred 210 leti pomenila začetek slovenske dramatike in rojstvo slovenskega gledališča; nam pa uprizoritev pomeni oživitev nekdanje priljubljene in razvite kulturne dejavnosti v kraju, ki ste jo domačini, kot ste večkrat dejali, pogrešali. Mladi igralci: Betka Sinur, Robert Kostanjevec, Daniel Pejovič, Damjan in Melita Zupančič, Anton Cugelj in Domen Krištof so pod režijo Gabrijele Šturm in Zvonke Krištof pripravili predstavo, ki si jo je samo v Šentrupertu ogledalo že več kot petsto gledalcev. Pri sami predstavi sodelujejo še: na citre igra Urška Ramovš, izdelavo scene je vodil Štefan Breznikar, za masko skrbi Andreja Berk, za pričeske Bernarda Uršič, za svetlobne in glasbene efekte pa Jana Breznikar, šepetalka je Mateja Ahlin, scenska mojstra sta Sebastjan Simončič in Alojz Papež. Propagandni material

je izdelal Rupert Gole, za samo reklamo je zadolžen Izidor Kovaljev.

Pri pripravi uprizoritve smo se srečali z nemalo težavami, ki smo jih s pomočjo številnih sponzorjev uspešno premagali. Za pomoč se gledališčniki vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali, iskreno zahvaljujemo in želimo, da vsem ostane predstava kot doživetje, ki smo ga s skupnim sodelovanjem stkali v pajčolan ne le kulturnih, ampak tudi toplih človeških vezi, ki jih želimo in moramo negovati tudi vnaprej.

Vse, ki si še niste uspeli ogledati igre, vabimo na zadnjo ponovitev Županove Micke, ki bo v Kulturnem domu v Šentrupertu v nedeljo, 28. marca 1999.

Z.K.

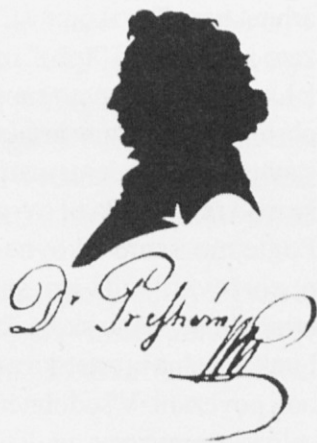
DOGAJANJE V ŠOLI

Ker šola ni samo vzgojno-izobraževalna, pač pa tudi kulturna ustanova, se med letom zvrsti več kulturnih prireditev, najbolj pestro pa je prav na prehodu v pomlad.

Tako so **ob kulturnem prazniku** počastili 150. obletnico Prešernove smrti - slavista sta predstavila najvažnejše Prešernove pesmi, osrednji dogodek pa je bil koncert Pevskega zbora vinogradnikov Šentrupert pod vodstvom Venčeslava Zadravca; zbor se je tokrat prvič širše predstavil. Sodelovala sta tudi Venčeslav Zadavec, solist ljubljanske Opere, in pianistka mag. Damjana Zupan.

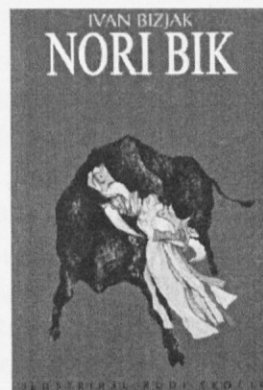
Živahno je bilo tudi **na pustni torek**, ko so se mladi zavrteli v plesu, prvošolčki pa so se srečali s pisateljico dr. Kristino Brenkovo in so to predstavili v televizijskem portretu 5. marca.

V šoli sta februar in marec potekala v **knjižnem kvizu**, s

katerim so počastili pomembne obletnice pisateljev.

16. marca so se šolarji srečali s pisateljem **Ivanom Bizjakom** in z ilustratorjem **Rudijem Skočirjem**, ki sta skupaj ustvarila slikanico **Nori bik** - le-ta je izšla v sedmih jezikih.

Otroški pevski zbor Osnovne šole dr. Pavla Lunačka pod vodstvom prof. Tatjane Mihelčič Gregorčič in **Pevski zbor vinogradnikov Šentrupert** - zborovodja Venčeslav Zadavec - bosta nastopila v aprilu na občinski reviji pevskih zborov.

Pevski zbor vinogradnikov bo sodeloval tudi na Cvičkariji in še kje.

V šoli se pripravljajo na **dan šole**; poleg učencev bo nastopila domačinka Kristina Majcen, nekdanja učenka dr. Vera Smole - precej pozornosti bodo posvetili šentruperskemu narečju - in pianistka mag. Damjana Zupan; počastili pa bodo tudi domačina dr. Pavla Lunačka, ki se je rodil pred skoraj sto leti.

Bralno društvo Slovenije - podružnica za Dolenjsko, Belo krajino in Posavje ima sedež v Šentrupertu - bo svetovni in slovenski dan knjige počastilo s predstavitvijo pisateljice Marjana Tomšiča in ilustratorjev Marjanca Jemec Božič in Lucijana Rešičiča.

J.Z.

GREGORJEV SEJEM

Turistično društvo Šentrupert je pred enaintridesetimi leti obudilo Gregorjev sejem. Posebno v zadnjih letih je sejem privabil številne prodajalce in kupce - tudi slabše vreme jih ne odvrne - gostilna Jaklič pa je tudi tokrat - letos je bilo 13. marca - poskrbela, da s prireditve nihče ni odšel ne žejen ne lačen. Vzpodbudno je, ker prireditve združuje precejšnje število članov Turističnega društva Šentrupert, saj organizacija zahteva poleg obveščanja, označevanja, priprave prostora tudi ureditev prometa. V preteklosti so poskušali obuditi tudi jesenski sejem, vendar ni bilo zanimanja. Kaže, da bo le držal pregovor: "O svetem Gregorju najdaljšo njivo orjo." - Zato se takrat rabijo različna orodja, pa tudi semena, da jih zemlja sprejme vase.

Bojan Brezovar

TURNIR TROJK

Mlado Športno društvo Šentrupert je imelo v soboto, 13. marca, v šoli turnir trojk - pomerili so se v košarki.

OCENJEVANJE VIN

Društvo vinogradnikov Šentrupert združuje vinogradnike iz goric in obronkov Mirnske doline v krajevnih skupnostih Šentrupert, Mirna in Mokronog. Deluje zlasti v pomoč svojim članom pri dviganju kvalitete vinogradništva in kletarjenja.

Tudi letos smo organizirali **ocenjevanje vin**. Komisija, ki je bila sestavljena iz vinogradnikov in strokovnjakov, je ocenila preko sto vzorcev cvička, rdečih, belih in penečih vin in nekaj predikatnih vin. V komisiji sta sodelovala znana slovenska enologa dr. Dušan Terčelj in dr. Mojmir Vondra. Ocenjevanje je potekalo 20. marca v posebni sobi gostilne Jaklič.

V nedeljo, 28. marca, pa bo prav tam občni zbor vinogradnikov in razglasitev rezultatov ocenjevanja s podelitvijo diplom in priznanj.

Vinogradniki, vabljeni!

- Seveda pa so že v polnem teku tudi priprave na Cvičkarijo, ki bo predvidoma v maju.

Peter Brcar

DAN STARŠEV

25. marca, na praznik Gospodovega oznanjenja, kristjani vsako leto praznujemo materinski dan. Na dan, ko je Marija postala božja mati, se radi spominjamo tudi naših mater, ki so z veseljem in s pogumom znale sprejeti svoje otroke. Ker je bil pred dnevi tudi praznik svetega Jožefa, Jezusovega rejnika, smo v svojo molitev in pesem vključili tudi naše očete. Zato smo nedeljo praznovanja - 21. marca - poimenovali kar dan staršev.

Že pri dopoldanski maši smo se spomnili mater in očetov in se znali zanje Bogu zahvaliti. Popoldne ob 15. uri smo v Kulturnem domu Šentrupert pripravili posebno **prireditvev, posvečeno prazniku staršev**. Vse navzoče je najprej pozdravil gospod župnik Mirko, nato pa je mlajša dramska skupina prikazala kratko igro z naslovom *Torta za mamo*. Sledilo je nekaj pevskih in glasbenih nastopov. Iz mladih grl so zadonele znane pesmi, napolnile prostor in segle ne le do ušes, temveč tudi do srca. Ob koncu je sledilo presenečenje dneva, ko so najmlajši podarili vsaki materi voščilnico z zvončki, ki so simbolizirali družino. Kar nekaj časa so jih poprej skrbno izdelovali skupaj s katehistinjama Ivanko in Matejo.

Bog daj, da bi nas praznovanje dneva staršev spodbudilo, da bi se večkrat v letu spominjali svojih staršev, se znali za njihov trud tudi zahvaliti in jim priskočiti na pomoč.

Sandi Osojnik

RDEČI KRIŽ

Organizacija Rdečega križa ima v Šentrupertu tradicijo, saj poteka že 54 let od njene ustanovitve. Vodilna nit njene dejavnosti pa je skrb za ostarele in pomoči potrebne. Za našo krajevno skupnost je značilno veliko število starejših ljudi, saj jih je kar 214 takih, ki so stari nad sedemdeset let. Vse smo pred novim letom obiskali in jih obdarili. Med letom pa smo se spomnili tudi naših enajstih devetdesetletnikov. Že pet let pa ob skrbnih članih RK in v sodelovanju s šolo pripravljamo srečanje starostnikov - letos bo to 25. aprila. Hvaležni smo vsem, ki nam tako moralno kot materialno stojijo ob strani.

Marija Brezovar

NAŠE DOMAČIJE, NAŠI DOMOVI

Skozi članke, ki jih bom objavljaj v tem glasilu, bom skušal predstaviti razvojno pot izoblikovanja arhitekture preprostega podeželskega človeka od prvih kamnov in brun pa do danes.

Omejil se bom na preprosto ljudsko arhitekturo, na najbolj enostavne začetke, na stavbarske vrhunce in ponesrečene zablode v sodobnem času, ki izhajajo ravno iz nepoznavanja oziroma nespoštovanja prizkušenih modrosti naših prednikov.

Domačija - beseda, ki je svoje čase pomenila vse. Biti gospodar na uspešni domačiji je pomenilo trdo delo, vendar svobodo. Domačija je beseda, o kateri so sanjali revni dninarji, hlapci in dekletke.

Omejil se bom torej na arhitekturne elemente domačije. Za začetek bodo zadeve nekoliko bolj splošne, v nadaljevanju pa bom - upam, da tudi z Vašo pomočjo - poskušal predstaviti še ohranjene primerke ljudskega stavbarstva na našem področju. S tem bi rad vzbudil pozornost na morda še ohranjeno, vendar pozabljeno dediščino, ki počasi propada. Če nam bo skupaj uspelo opozoriti na kakšen primerke te arhitekturne dediščine, ki bo potem deležen večje pozornosti in morda celo rešitve pred propadom, bo cilj gotovo dosežen.

Želim pa tudi posredovati zakonitosti oblikovanja podeželske arhitekture. Te zakonitosti so se izoblikovale skozi stoletja, zato imajo svojo "težo" in sporočilnost. Vsa ta spoznanja lahko upoštevamo pri snovanju novogradenj in prenovi že obstoječe arhitekture in tako nadaljujemo tradicijo ljudskega stavbarstva. Moderni materiali in nove tehnologije gradnje še niso razlogi, da bi ovrgli vsa spoznanja iz preteklosti. Poglejmo samo likovne prvine, ki se jih je smiselno posluževati tudi pri snovanju sodobne podeželske arhitekture, saj so skozi čas dokazale svojo estetsko moč. Funkcionalna in estetska zasnova sta bili v preteklosti veliko bolj povezani. V sodobnem času pa preveliko vlogo, če ne celo vso, prevzema zgolj funkcija. Dobra arhitektura naj bi zadovoljila tako funkcionalni kot estetski vidik. Pomislimo samo, kaj je vodilo preprostega tesarja, da je oblikoval leseno ročico v konstrukciji kozolca do takih podrobnosti, saj je njena funkcija zgolj konstruktivna. Gre le za eno noto v simfoniji detaljev, ki, združeni v celoto, dosežejo svojo pravo moč sporočilnosti. Skrb za oblikovanje slehernega detalja je bila značilna za stavbarje v preteklosti. Skoraj ničesar niso prepuščali naključju.

V zadnjem času se stvari spreminjajo na bolje, saj novograditelji veliko več pozornosti kot doslej namenjajo zunanjemu videzu objektov. Tu pa je potrebno opozarjati na

drugo neprijetno skrajnost, ki se rada pojavi. To je vnašanje tujih oblikovnih prvin v naše okolje, kamor ne sodijo. Gre za razne koroške in tirolske vzore. Naša domača dediščina je dovolj bogata, da v njej najdemo dovolj gradiva za naše težnje po inovativnosti in kreativnosti.

Torej!

Kako se je začelo?

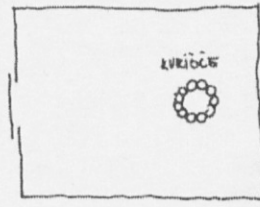
Pred davnimi časi je zemeljsko površje v naših krajih rahlo vzvalovilo in se nagubalo v mehko današnje pokrajine. Nastalo je hribovje, kjer tako lepo uspeva vinska trta, nastale so doline, kjer so svoje poti urezale reke in potočki, kjer se razprostirajo širna polja in travniki - vir hrane in preživetja naših prednikov.

Veliko se je dogajalo na tem področju tudi v daljni zgodovini, vendar so se naselja, kot jih poznamo danes, izoblikovala skozi zadnjih nekaj stoletij. Znotraj naravnih omejitev so se začele oblikovati nasebine naših prednikov. Rodovitna zemlja je bila vedno pomembnejša, zato so si svoje domačije postavljali na manj kvalitetni zemlji. Poselitvena struktura se kaže v mnogih malih zaselkih in vaseh. Verjetno nam je vsem jasno, da je v preteklosti neprestani boj z zemljo in vremenskimi pogoji zaznamoval večino življenja naših predhodnikov. Narava kmečkega dela je izoblikovala posamezne elemente, ki tvorijo današnjo domačijo. Hiša, hlev in pomožni gospodarski objekti, med katerimi je bil kozolec nepogrešljiv element domačije. Slednjega je prav na Dolenjskem ljudsko stavbarstvo izoblikovalo do veličasnega toplarja, ki pomeni vrhunec ljudskega stavbarstva v lesu pri nas. Danes kozolec v večini primerov ne služi več svoji prvotni funkciji - sušenju in shranjevanju sena in žita. Uvajanje moderne tehnologije v kmetijsko proizvodnjo je prineslo s sabo drugačne načine shranjevanja krme, kot so polivinilaste bale, ki jih danes vidimo ležati po travnikih. Kozolec vse bolj postaja zgolj streha kmetijski mehanizaciji.

Ponavadi je skoraj vsaka domačija imela tudi vinograd in njemu pripadajočo zidanico. Po naših vinskih gorica je še moč najti prvotne zasnove zidanic, ki so se ohranile skozi stoletje in še dlje. O tem drugič.

Za začetek si bomo ogledali predstavitev razvoja domovanja kmečkega človeka.

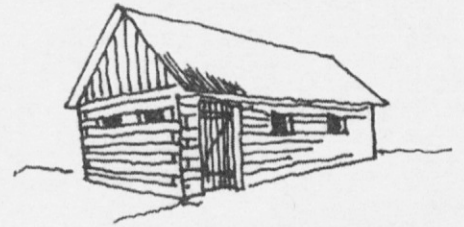
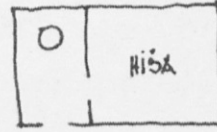
Današnje starejše ohranjene hiše izvirajo največ iz 18. in 19. stoletja. Starejše zidane najdemo ponekod v mestih. Kmečke hiše, ki so bile lesene, so izginile z razvojem kurišč, predvsem po avstrijskem zakonu, da se morajo ometati ali zidati. Razvoj tlorisne zasnove hiše v preteklosti je bil plod tehnične, gospodarske in kulturne zrelosti graditeljev ter naravnih danosti. Glavni dejavnik v razvoju tlorisne zasnove hiše je bilo prav kurišče oziroma položaj le-tega.

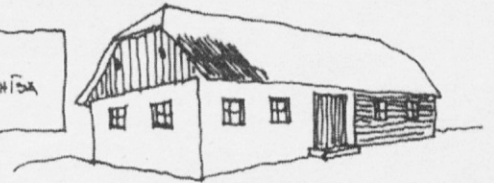
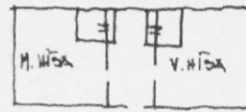
Prvotno bivališče je bilo enocelično. Gre za kamnit ali lesen pokrit prostor, v katerem je bilo kurišče kar na tleh. Dim se je dvigal pod strop in skozi odprtine v strehi uhajal na prosto.

V tem enoceličnem prostoru so

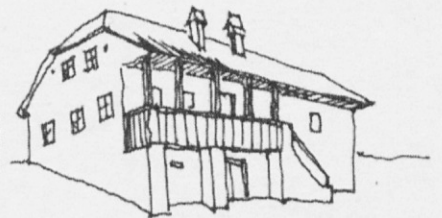
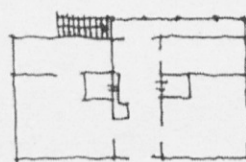
ljudje jedli, spali in delali, prisotne pa so bile tudi domače živali.

Kasneje se je kurišče ločilo od bivalnega prostora v dimnico, v rimski dobi pa se tudi dvigne od tal. Tako je bil ustvarjen nov prostor z novimi kvalitetami. Izboljšali so se predvsem higieniski pogoji. Starejši prebivalci se prav gotovo še spominjajo črne kuhinje.

Naslednja stopnja je lovljenje dima, ki nato potuje skozi dimnik na prosto. To pa omogoča nastanek krušne peči. Z izboljšanjem materialnih zmožnosti se hiša poveča z večjo novo "hišo" na drugi strani dimnice. Tako dobimo veliko in malo hišo.

V sredini 19. stol. se v kuhinjo uvede štedilnik. Hiša se poveča v globino s "štibelcom" in "špajzo". Zaradi osvetlitve se hiša v pritličju ne more več širiti, zato se izrabi podstrešje. Z vertikalnimi komunikacijami in sanitarijami v hiši dobimo vse elemente današnje kmečke hiše.

Rupert Gole

IZ SKRINJE LJUDSKEGA IZROČILA

Šentrupert je obdan z grički in s hribčki in vsak ima svojo zanimivost. Takšna sta tudi šentruperski zvonik in cerkev na Okrogu. Posvečena je sveti Barbari. Še danes kdo reče:

“O, preljuba Barbara, mi boš Ti domek varvala.” - Po pripovedovanju so šentruperski zvonik in cerkev na Okrogu hkrati zidali. Bili so zelo veliki ljudje, rekli so jim Ajdje. Ko so zidali, so si drug drugemu podajali kladio. S sabo so imeli zelo veliko deklico, da jim je nosila malico. Ko se je vračala z Okroga, je opazila na Staretovem travniku kosce. Začudila se je in dejala: “Katere živalce pa so to, ki izpodjedajo travo?” Razgrnila je predpasnik, pobrala kosce s kosami vred in jih nesla kokošim. Malica od koscev pa je ostala in jo hodi jest od enajste do dvanajste ure ponoči sedem mož s črnimi klobuki, kurijo z modrim ognjem in sedijo. Kdor ne verjame, naj gre gledat eno uro pred polnočjo!

Kristina Majcen

ŠentRUPERT

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI ŠENTRUPERT
LETO: I. / 1 • MAREC 1999 • BREZPLAČNO

USTANOVITELJ: KRAJEVNA SKUPNOST ŠENTRUPERT - zanj: Peter Frelj
UREDNIŠKI ODBOR: Zvonka Krištof (urednica), Mirko Simončič, Gabrijela Šturm in Jože Zupan.
OBLIKOVANJE IN PRELOM: Rupert Gole.
TISK: KOPO d.o.o. Mirna
Glasilo bo izhajalo štirikrat letno v nakladi 800 izvodov.

Po mnenju Ministrstva za kulturo - številka z dne 22. III. 1999 - spada glasilo med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.